

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok-, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. Ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-
többesről közlésnél 4 fillérrel közöltenek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki n t
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **BETEGH PÁL** könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő intézete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10.489. sz. és hirdetések küldendők. — Kéziratok vissza nem adtnak. — M. kir. postatakarék és Clearing számla 10.489 sz.

A székelykereszturi tanító-képezde ügye.

Székelyudvarhely, február 6.

Csodálatos hír érkezik Marosvásárhelyről. Nem kevesebb amit az ottani tanács akar, mint az, hogy a székelykereszturi tanítóképezde helyeztessék át Marosvásárhelyre. Reméljük, hogy ez a terv megmarad jámbor ohajtásnak.

Miért akarják ezt Marosvásárhelyen, kérdeznéd nyájas olvasó? Kinek fejében szülemlenek meg az ilyen gondolatok, melyek legjobb esetben is csak arra alkalmasak, hogy némely ember indokolatlan akarni vágyását elégtessék ki? Bizonyára valamelyik városi fogalmazó ur üres óráiban fundálta ki ezt a tervet, reményében annak, hogy az államtitkárrá lett főispán jóvoltából csak úgy fog esni a manna az égből, mint egykor régen, Palesztinában, a zsidók vándorlása idején.

Hanem egynémely kifogásokról és akadályokról megfedekezett a terv szerkesztője, miként megfedekezik az ember álmában a lehetőségről s mohón nyújtja ki kezét a csillogó aranyak után.

Hadd lássuk csak ezt a dolgot közelebbről, talán lesz egy kis időnk a megbeszélésre, mielőtt a marosvásárhelyi urak, — se szó, se beszéd — bekasszálják tőlünk ezt az intézetet.

Mindenek előtt becses figyelmébe ajánljuk a marosvásárhelyi uraknak és minden-

kinek, akiket illet, hogy ebbe a kérdésbe még beleszólása lehet nemcsak az érdekelt község és város közönségének, hanem az egész székelységnek is. És ezt különösen hangsúlyozzuk. Beleszólása lehet pedig azért, mert a székelysége és ennek keretében vármegyénk közönségére nézve nem lehet közömbös az a centralizáló törekvés, mely egyre hatalmasabban kezd a székelység egyetemes érdekeinek rovására és Marosvásárhely javára érvényesülni.

Hát jöjjünk tisztába egyszer azzal a kérdéssel, hogy Marosvásárhely nem a Székelyföld fővárosa. Ez az állítás csupán fikció, mely sem történelmi, sem geográfiai, sem közgazdasági igazságon nem alapul. Ép oly kevésbé székelyfőváros Marosvásárhely, mint amilyen kevésbé központja a Székelyföldnek s mint amilyen kevésbé székely. Méltóztassanak belátni, hogy a székelyfőváros címének igényével magához vont számtalan intézménynek akció képtelensége csupán azon az okon alapszik, mert Marosvásárhely egyáltalán nem alkalmas központja — a Mezőségen kívül — Erdély egyetlen vidékének sem.

Ezért nincs kellő eredménye a székelyföldi miniszteri kirendeltségnek, ezért nincs kellő prosperáló ereje a kereskedelmi és iparkamarának. Ellenben Székelyudvarhely az ő központi fekvésével azért volt anyavárosa, történelmi és közgazdasági központja a Székelyföldnek, mert erre predesztinálta geográfiai helyzete és lakosságának tösgyökeres székelysége.

Ezért lett Székelyudvarhely az ő három középiskolájával, felsőleányiskolájával, valamint kö és agyagipari szakiskolájával s még a többi intézeteivel Erdély keleti részének tanügyi központja is.

Ennek az átlátásához nem kell nagy tudomány. Tessék elővenni a térképet, tessék utána nézni, vajjon micsoda alapon foly a centralizáció Marosvásárhely érdekében, holott kívül esik a székely érdekek körén és tőlünk kivüleső, szűkebbkörű vidék idegen érdekeit képviseli.

Annak a tanító-képezdének itt kell maradnia Székelykereszturon. Elkonfiskálni a szerzett jogokat, csupán azért, hogy Marosvásárhely egy új középülettel szebb s a tanügy egy intézmény életrevalóságával szegényebb legyen — nem lehet.

Marosvásárhely és vidéke mit sem veszít a jelenlegi állapot fenntartásával. Annak a vidéknek igényeit teljesen kielégítik a kolozsvári és székelykereszturi tanító-képezdek. De veszít a Székelyföld az áthelyezéssel s ez a veszteség sokkal mélyebbre vágó, sokkal fontosabb, semhogy a fölött napirendre térve, a könnyelmű akarokosság pusztításainak utat engedhetnének.

Nekünk székely tanítókra van szükségünk. Nem szabad elzárunk az utat mesterségesen a székely fiuk elöl, kik az áthelyezés révén kiesnének a tanító-képző köréből, hogy helyet adjanak a marostordamegyei, nagyrésztben nemzetiségek által szaturált ifjúságnak.

Egyébként is egy tanító-képző mindig

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRCÁJA.

Egy kis kékharisnya.

— A „Székely-Udvarhely” eredeti tárcája. —

Írta: E. Keményfi Katinka.

A jog- és igazságérzet fejlettségének fokát tekintik a jogászok mértékül, mikor egy nemzet erkölcsi színvonala felett itéletet akarnak mondani és igazuk is van.

Két hitvány kis nyomtatott írás fekszik előttem a letűnt század elejéről, mely ellenállhatatlanul ingerel egy kis boncolgatásra a száz esztendő és a mai igazságszolgáltatás kérdésében.

Nem az az emészthetetlen jogbölcselet járja át agyamat, amellyel megboldogult Schriener Aladár és a még boldogan élő Pikler Gyula rettentgette a szigorlatok félelmét álló jogászokat, hanem csak amolyan tudatlan, egyszerű, de egészséges paraszt-bölcsesség az, mely gondolataimat foglalkoztatja, és dacára, hogy én nem tudom, mekkora nagynak tartják jogászaink a száz éves haladást pl. a büntetőjog tekintetében, csak annyit tudok, hogy a mindenáron javító humanus intenciót a szentimentalizmus veszedelme fenyegeti s a be-, vagy be nem számíthatóság kérdése olyanná kezd fajulni, hogy laikus ésszel kedvünk kerekedik fölvetni a kérdést: vajjon a törvényszéki orvos-szakértő, akinek szava döntő támaszpont bizonyos bűnügyekben, avagy az a bírói kar, amely itél, vagy pedig egyáltalán most már az esküdtbírók tagjai — beszámítható

állapotban vannak-e? Ismétlem: dacára, hogy én a jogfejlődés történetét egyetemi doctrinairiával kevésbé ismerem, az én boncolgató eszemmel azt látom, hogy a jogérzet nem igen fejlődött, ami tulajdonképpen az igazságszolgáltatás egyetlen fő- és nemes célja volna, hanem fejlődött a törvény, tehát az eszköz. Nagyot nőtt a fa, amely elzárja előlünk az erdőt.

A törvény fejlődése pedig fordított arányban áll a jogérzet fejlődésével, mert éppen a jog- és jogérzet sokoldalú megsértése fejlesztette és fejleszteti a törvényt.

Ha a jogérzet fejlett volna, nem volna szükség a rafinált törvénycikkekre, de éppen a jogsértések sokfélesége és rafináltsága hozta létre azt a rengeteg sok paragrafust és egyuttal azt a sok rabulistát is, kik a paragrafusok egérutaiban kalauzolják a jogérzet hiányában tapogatózó egoista tömeget. Mert minden paragrafus mellett ezer egérut van, melyen a jogsértő szépen kibújhatik.

A jogbölcselet nehéz tudomány, száraz tudomány, ezt mondja a bukott jogászgyerek, akinek a fejét Pikler megropogtatta.

Lehet, hogy úgy is van. Bizonyítják azok az olvasók is, kik már ezt a tárcát is lecsapták s nem olvassák tovább, pedig ez még csak annyit említi, hogy van a világon jogbölcselet. Nem tudom tehát, mennyire van igazuk a bukott jogászoknak és mindazoknak, akik az észjog és jogbölcselet tanszéke ellen esküdtek, de hogy minden módot el kellene követni a jogérzet fejlesztése tekintetében, mert e részben csehül állunk, az bizonyos. Hanem abban igazuk van a jogá-

szoknak, hogy ezzel nem az egyetemeken kellene először találkozni és megismerkedni, hanem már az alsóbb iskolákban!

Most veszem észre, mennyire elárultam a fejletlen jogérzetemet, mikor nőhöz nem illő témát harácsolok el olyanok elöl, akiknek neve előtt Dr áll. Ez elég jogbitorlás, igaz.

Nem is ez volt a céloom.

Két kis százesztendő írás bemutatása s azok felett való asszonyos, tehát felületes eltűnés. Az egyik szószertint így hangzik:

„Személyes Le-írása.

A Kolozsvári Fogházból Április 28-kára viradólag 1807-ben tsalárdul fel-tsalt feles adóságokért rabságban volt Száva Susannának, volt Patikárius Szóts Sámuel Házas Társának. Kiis kerek telyes ábrázatu, valamennyire szeplős, néhány himlő helyes, meg-lehető nagyságu sötét kék szemei, gesztenye szín haju, és szemöldökü, inkább tompa és hajlott orru, meg-lehető nagyságu szája, ritkás nagy fogai vagynak, kisdéd, tömöt Termetü, mint egy 30. Esztendő, szökött-el Czondrába, piross Tsizmába, fejér keszkenővel bé-kötve, melyeket egy más Rab-Aszsonytól lopott el; de el-vitte magával tulajdon ruháit, úgy mint: egy Tsipkés Magyar-Főkötőt, Paputsat, Strinflit, karton fersinget, Kar-széklit és más tisztéses ruhákat. Beszél Magyarul és Oláhuul, sebess a' beszéde, és hangas; igen tsinos maga alkalmaztatása vagyon, és vásott természetével éppen ellenkező magaviselete; egy hirtelen tsalárdságáról még tsak

jobb helyen van a községben, mint városban. Nem urfiakat, nem városi gavallérokat, hanem néptanítókat kell ott nevelni, kik nevelésük első pillanatától kiképeztetésükig együtt élnek a néppel, ismerik annak gondolkodását — és főleg olyan igények körében élnek, melyek nem emelik fölül a néptanítók szerény viszonyain.

Erre a célra pedig Székelykeresztur nemcsak, hogy megfelel, de a legalkalmasabb is. *Eötvös József báró bizonyára tudta mit csinál, mikor személyes tapasztalata alapján Székelykereszturt jelölte ki a felállítandó tanító-képző intézet székhelyül.*

Az áthelyezés tehát jámbor ohajtás fog maradni, mert nincs egyetlen indok sem, mely kellő súlylanc eshetnék a marosvásárhelyiek mérlegébe. Hisszük, hogy a miniszteriumban meg lesz a kellő körültekintés és nem fognak szolgálatába állani egy olyan rendszeres törekvésnek, mely a mi érdekeink cégére alatt centralizál, hogy ezzel csapást csapásra mérjen épen a székelység jól felfogott érdekeire. T-y.

Egyházi élet.

Építsünk Székelyudvarhelyen templomot! A közművelődés oltárán Isten dicsőségére áldoz, ki a Székelyudvarhelyen építendő unitárius templom költségeihez hozzájárul. Az egyházközség előjárósága a következő kegyes adományokat vette és hálás köszönettel nyugtatja. Tibald Józsefné és Nagy Benedek Andrásné gyűjtőívén adakoztak H.-Ujfaluban a) pénzben: Tibald Józsefné 2 K, Pálfi Andrásné 1 K, Birtalan Jánosné 40 f, Vas Elekné, Birtalan Rebeka 20—20 f, b) gabonában: Nagy Benedek Andrásné, felső Benedek Istvánné, Sikó Andrásné, Sikó Elekné, Birtalan Albertné, Benedek Józsefné, Barta Péterné, Soós Elekné 1—1 K, Cseke Józsefné, Dakó Ferencné 75—75 f, Albert Ferencné, Krespi Károlyné 60—60 f, Fekete Mihályné, Sikó Lajosné, Soós Dánielné, Egyed Józsefné 50—50 f, Benedek Józsefné belső, felső Benedek Andrásné, Balog Istvánné, Cseke Andrásné, ifj. felső Benedek Andrásné, Albert Domokosné, Albert Mihályné, Godra Istvánné, Dakó Jánosné, Máté Rózsi, Takó Imréné, Benedek Istvánné, Birtalan Domokosné, Varga Józsefné, Albert Lajosné, 37—38 f, Dakó Andrásné, Birtalan Dénesné, Pálfi János, Bogdán Györgyné, Birtalan Zsigáné, belső Benedek Andrásné, Nago Dakó Andrásné, Benedek Albertné, Benedek Andrásné, Birtalan Mihályné, László Józsefné, Balog Juliska, Birtalan Andrásné, Elek Ferencné, János Istvánné, Dakó Istvánné,

gyanítani sem lehet, ditsekedőleg szóll feles Jóságairól, melyeket még nem-is bír, nevezetesen a Száva Familia örökségeiről, s ezen állatásával tsalt sok pénzt képzelt Jóságaira; a kereskedésről is sokat beszéll, ezekről álmodozik. Kiis, ha meg-tanálattik, fogattassék-el, és jó őrizet alatt ide Kolosvárra kísértessék".

A másik 1802-ben kelt:

"A' tapasztalás által bizonyítván az; hogy a Gonosz-Tévők meg-bélyegzésének eddig gyakoroltatott módja nem felel-meg minden tekintetben a' maga tzeljának, erre nézve az eddig való helyet a' következőképen mód rendeltetett; hogy tudniillik a' Bünösnek a' bélyegzendő helyen holt szénnel Akasztó-Fa rajzoltatván, ezen rajzolatnak nyomán Hóhér által mint-egy olyan forma éles vas veretettessék Fa-ütegetővel eléendő mélyiségre, a' Gonosz-Tévő azon Tagjára, mely a' bélyegzésre ítéltetett, mint a' milyennel a' Lovakon szoktának eret vágni, s az ilyen formán ki-szurkált Akasztó-Fa hely leg-ottan dörgöltessék Puska porral, arra szorgalmasan vigyázván; ne-hogy az írt vasnak igen mélyen való bé-veretése által a' Bélyegzendőnek tsontya meg-sértessék, vagy valami szükségtelen mély Sebe ejtessék."

Ami legelső sorban szemünkbe ötlük, az a rendkívüli haladás a humánus felfogásban és érésben, mely a most száz év után divó büntető rendszert a régítől megkülönbözteti; ami nagyon szép és helyes dolog, mert szivesen hajlunk azon nézet felé, hogy a büntetésnek csak addig lehet jogosultsága, ameddig az javító hatást gyakorolhat.

Benedek Jánosné 26—26 f, özv. Dakó Andrásné, Albert Andrásné, Egyed Gergelyné, Godri Jánosné, 13—13 f. értéket. Együtt 25 K 90 f. Az I—XXIX. közlemény összege 5167 K 57 f. E közlemény összege 25 K 90 f. Összesen 5193 K 47 fillér.

Az 1903. évi vármegyei költségvetések tárgyában körrendeletet bocsátott ki a belügyminiszter, amelyben konstatálja, hogy az 1903. évi állami költségvetés az országgyűlés által le nem tárgyalatván, a vármegyék költségvetései sem nyerhetek törvényhatósági jóváhagyást. E miatt a vármegyék kénytelenek voltak mult évi háztartásukat az 1902. évi költségvetés szerint vezetni. Kijelenti a miniszter, hogy az állami javadalmazás terhére kérelmezett hitelemeléseket, amennyiben azok az 1902 évi megyei költségvetés keretét túlhaladják, nem mint a jövőre előirányzott többszükségeket, hanem a tényleges állapotnak megfelelőleg a lefolyt költségvetési év lezártaival igazolt tényleges többkiadásokat fogja elbírálás alá venni s azokat érvényesíteni és kiutalni.

Irodalom.

Az „Érdekes Könyvtár” szépirodalmi havi folyóirat, mely már első januári füzetével is magára vonta a közfigyelmet, most megjelent februári füzetében újból, nagy lépéssel haladt előre célja felé. Minden betűje — elsőtől az utolsóig — magyar író munkája; számúzeve vannak belőle a külföldi selejtes regény- és elbeszélés-fordítások, s a legkiválóbb magyar írók legjobb munkáit adja a közönség kezébe. A füzet páratlanul gazdag tartalmából kiemeljük E ö t v ö s Károly „Két bíró kutja” című remek elbeszélését, mely egyike a legkiválóbb, legzamatosabb, tősgyökeres magyar nyelvvel megírt novelláknak. Magyar a levegője, magyarok az alakjai G á r d o n y i Géza „Kétféle nőta” című novellájának is. A nagynevű szerző ebben is csillogtatja hasonlithatatlan magyaros irályát, páratlanul kedves humorát. Belső értékre nézve méltán sorakozik az előbbi kettőhöz J a k a b Ödön „Vulkántulajdonos” című elbeszélése, kedves, derűs milieujével és elsőrendű munka S z a b ó Endre „Vándorló uraság” című életképe is; köztünk élő s rendkívül éles megfigyelőképeséggel megrajzolt alakjait a jóízű magyaros humor derűje aranyozza be. A költsézetet D a l m a d y Győző, a Kisfaludy-társaság kiváló tagja képviseli. Ezeket kívül nagyon érdekes az ismeretterjesztő apróságok rovata, ugyszintén az „É r d e k e s K ö n y v t á r” speciálitása, a rejtvénypályázati rovat is. Speciálitásnak nevezzük, mert csak ez a lap nyújtja olvasóinak azt a kedvezményt, hogy kivétel nélkül, minden egyes rejtvénymegfejtőnek egy szépirodalmi művet ad jutalomképen. A duzs-gazdag tartalom és rendkívüli előnyök mellett a folyóirat előfizetési ára példátlanul olcsó; negyed-

évre csak egy korona, mely összeg az „Érdekes Könyvtár” kiadóhivatalába (Budapest, V., Kálmán-utca 2.) küldendő. Nagyon ajánljuk a pártolásra méltó, előkelő színvonalu, hazafias vállalatot olvasóink figyelmébe.

Külömfélék.

Köszönbánya Udvarhelymegyében.

A székelyföldi kirendeltség figyelmét magára vonta a máréfalvi köszöntelepről, lapunk egyik korábbi számában irt cikkünk és felelős szerkesztőnkhez a következő levelet intézte:

A „Székely-Udvarhely” 1903. évi december hó 31-iki 104. számában ezt olvasom, hogy Máréfalva község határában gazdag köszöntelepet találtak a kutató székelyek s hogy erre nézve a t. kiadóhival ad közelebbi tájékoztatást.

Mint a m. kir. földmívelésügyi miniszterium székelyföldi kirendeltségének vezetője, természetesen a legmelgebben érdeklődöm emez ügy iránt s tisztelettel arra kérem a t. kiadóhivalt, méltóztassék velem közölni, miben áll e köszöntelep dolga s mik volnának a legközelebbi teendő a köszöntelep feltárására.

Kiváló tiszteletem nyilvánítása mellett vagyok. Marosvásárhelyt, 1904. január hó 19-én.

Dr. Koós Mihály.

Lapunk felelős szerkesztője, tekintettel az ügy fontosságára, sietett megadni a szükséges felvilágosítást s e tárgyban az alábbi választ adta, melyet közérdekű voltánál fogva kivonatossan szintén közreadunk:

„50 zárkutatómáni kör van törvényesen biztosítva 1904 évi szeptember 18-ig az 1903. évi 30,237. sz. kutatási engedély alapján. Az eddig szabályszerűleg tárnázott szénréteg vastagsága 15 cm.-től fokozatosan és megszakadás nélkül 60 cm.-ig emelkedett 50 méternyi kutató tárnahajtás után. Ugyanezen tárnában még több vékonyabb szénréteg (zsinór) mutatkozik. Sőt egy helyen 180 cm. vastag tömeg is fordult elő. Ezeknél sokkal mélyebben (20—40 méter) fekvő vékonyabb és vastagabb rétegek is vannak. Az 50 kör területén feltalált nagyszámú rétegek azonos központos düléssel mind egy tömeg felé vezetnek. A 16 székely földmivésből álló társaság vezető elnökéül Ajtai János homoródalmási papot kérte fel. Az eddigi képzés, kézi munka és anyag kiadások körülbelül 20,000 K-t tesznek. Ennélfogva tehát a szűkös anyagi viszonyok között élő székelyek további költségeket tenni képtelenek.

A társaság ily körülmények között, sem mély

A megtorló, boszuálló büntetést elítéljük.

Ámde az emberies, nemes vívmányai a modern büntető rendszernek csak akkor szerezzenek nekünk igazi lelki gyönyörűséget, ha ezzel szemben minden téren a bűnesetek csökkenését, a jog- és igazságérzetnek minden társadalmi rétegben hovatovább mélyebben gyökerező fejlődését észlelhetnők.

De ezt épen nem mondhatjuk.

Mert nemcsak a legalsóbb néposztályokban, hanem a felsőbb társadalmi rétegekben is veszedelmesen szaporodnak a bűnesetek s ebben a nők majdnem oly nagyszámmal szerepelnek, mint a férfiak.

Ennek okát azonban távolról sem háritjuk egészen az igazságszolgáltatásra, hanem elsősorban a mult, a közelmult és a jelen meg nem felelő nevelési rendszerre; főképp a népnevelésnek, kivált helyenkint és nagyvidékenkint bünösen elhanyagolt voltára, no meg a felsőbb körök nevelésének ferdeségére.

Ami az igazságszolgáltatásban ma a laikus szemlét meg nem nyugtatja, az nem a bünösökre kiszabott büntetések alkalmazásának talán mennyiségében vagy módjában rejlik, hanem inkább a bünösség kipuhatólása, a bünösség megállapítása körül követett eljárásokban, melyek kivált újabb időben, igen sok esetben a figyelemmel kísérelő társadalmat egész összességében rosszul eső, meg nem nyugtató érzésre, helytelenítő állappontra hangolta.

Hogy a társadalom hallgatag ítéletének, az általános jogi közérzetnek mi és mennyi köze van az igazságszolgáltatás bírálgatásához, azt legfényesebben illusztrálja az új bünvádi perrendtar-

tás szelleme, melynek épen az esküdthírségi intézménye egy hatalmas lépés arra, hogy büneselek kiderítésénél a társadalom jogi közérzete is legalább részben megnyilatkozhassék. Az ilyen igazságszolgáltatási rendszer társadalmi nevelő hatással bír és az általános jogérzet fejlesztésére jótékony hatást fog gyakorolni.

Kezdetben ugyan az a skrupulózitás gyötörte a fejlettebb jogérzettel bíró közönséget, hogy vajjon a mi társadalmunk jog- és igazságérzet, önzetlen ítéloképesség tekintetében eléggé érett-e már arra, hogy ítélobíróságok körébe, mint tényező, bevonassék?!

Ám ezen, magamfajta vasárnapi jogászok ne töprengjünk, hanem ehelyett térjünk vissza Száva Susannához, aki ha ez előtt 100 esztendővel „tsinos maga alkalmaztatásával” sok jámbor embert lépre csalt, feltéve, hogy Száva Susanna a letűnt század végén látott napvilágot: most bizonyára modernbb bünben, legalább is valami kaució szedelgési perben, vagy a párisi Humbert Terézéhez hasonló nagyszabású becsapási perben volna deliquens, volna Budapesten 3—4 furfangosan összevásárolt emeletes háza stb., csak hogy mig 100 évvel ez előtt piros csizmás, condrás paraszt rabasszonyokkal csukták őt össze, most ez a Száva Susanna szabadlábban járkálna s miután az orvosszakértők kisütnék róla, hogy néha fejfájása lévén, minden bizonnal idegbajos, hiszterikus és kettős öntudatu teremtés, melyhez még valamelyik apai vagy anyai nagybátyjáról csak annyit kellene megállapítani, hogy pityizálni szeretett, akkor aztán kész volna a beszámíthatatlanság tényálladéka. És ha ez a Száva Susanna olyan gyenge teremtes volna, hogy az első kihallgatás alkalmával, a

furást, sem bányatelep adományoztatást kieszaközölni nem tudván, a telepet eladóvá szeretné tenni, illetve már eladóvá is tette. Azonban eddig még biztos vevőfél nem jelentkezett. A legközelebbi teendő — így ismerve a viszonyokat — az lenne, hogy a Nagyméltóságú Földmivelségi Miniszter ur a szükséges mélyfúrás eszközlése céljából egy szakembert hivatalból kiküldene s a furás eredményéhez képest konstatálna a körülbelüli szénmennyiséget. Így aztán a szén fajtyának meghatározása után, igen könnyűvé válnék a székelyek boldogulása, mert részvénytársaságot, szövetkezetet azonnal lehetne alakítani és a kiaknázás teljes erővel kezdetét vehetné.

Végül pedig teljes tisztelettel hozom a ki-rendeltség tudomására, hogy bármely székely népünk érdeklő ügyben a legnagyobb készséggel állok rendelkezésére s igen fogok örüdeni, ha a legcsekélyebb segítséget is nyújthatom a székelység érdekében.

— **Kinevezés.** Hollak Arthur, vármegyénk főispánja Szabó Endre zetelaki lakost fizetés nélküli közigazgatási gyakornoknak nevezte ki.

— **Esküvő.** Hanz Ignác helybeli szabómester tegnap délután vezette oltárhoz Pál Rózát, néhai Pál Dénes leányát.

— **Székelykeresztur a tanítóképzőért.** Lapult első helyén bővebben megemlékezünk a székelykereszturi tanítóképződe áthelyezésének ügyéről. Ez a terv ugyanis szóba került Marosvásárhely legutolsó közgyűlésén s ott elhatározták, hogy a tanítóképző áthelyezése érdekében küldöttséget menesztenek a közoktatásügyi miniszterhez. Ez a küldöttség f. hó 7-én (tehát ma) fog tisztelegni Berzeviczy miniszternél, aki bizonyára megtalálja majd a visszautasításnak legkevésbé fájdalmas, de eléggé érthető módját. Előre bocsátva, hogy a terv keresztülvitelében nem hiszünk s reméljük, hogy vármegyénk vezető emberei is ismertetni fogják illetékes helyen azon nyomós okokat, melyek a tanítónak jelenlegi helyén hagyását indokolják, közöljük azon táviratot, melyet Székelykeresztur város képviselőtestülete, a hir első vételére, Bedő Albert orsz. képviselőhöz intézett: „Méltóságos Bedő Albert ny. államtitkár, orsz. képviselő urnak Budapest. Szám: 148—904. képv. A „Székely Tanügy” legutóbbi számának közleménye szerint f. hó 7-én Marosvásárhely küldöttségileg kéri a tanítóképződe oda leendő áthelyezését. Kérjük méltóságodat kegyeskedjék az egész kerület és községnek ezen közismert, nagyfontosságú létkérdésében illetékes helyen magas befolyását sürögösen érvényesíteni és lehetőleg még a tanítóképző átvitele iránti ígéretnek kijelentését is ott korlátozni. A képviselőtestület.” Székelykereszturról vett értesülésünk szerint — széleskörben nagy elkeseredéssel beszélnek a tanítóképző elhelyezésének ügyéről. A képviselőtestület egymásután két ízben tartott ülést. A fennebb említett távirat-

bizonyítékok sulya alatt beismerő vallomást tette, de haza menő, ügyvédje kitanítaná a további magatartásra és vallomását ideges zokogás kíséretében visszavonná (amely érzékeny momentum alatt a szintén finom idegzetű századvégi bíró együtt sirna a bájos, feketébe öltözött vádlottal), ezt is természetesen találnák, mert beismerő vallomástételekor suggerralva volt, valami hypnotikus hatás alatt állván, nem volt beszámítható állapotban és Susanna nemcsak szédeleghetne tovább, hanem a végtárgyalás után nyomban a „Hymen” hírek között olvashatók nevét, hogy egy jó állású, diplomás emberrel eljegyzését azonnal megtartotta . . .

Szóval: míg a büntető eljárás terén borzasztó humánus álláspontot helyezkedtünk, addig a társadalom általában jog- és erkölcsi érzet-telenségében sülyedt.

Összehasonlítva a társadalmi viszonyokat, azt lehet mondani, hogy a nemesi kiváltságok ideje bizonyos tekintetben valóságilag imponált: minden leplezgetés nélkül kimutatta részrehajlását s ezt törvénybe iktatta, habár ez a törvény ellenkezett is az igazságos eszjoggal. Így az a korszak fel volt amaz elszomorító alakoskodás alól mentve, hogy rosszhiszeműségét, részrehajlását paragrafusokba való kapaszkodással, szánalmas jogcsavarásokkal próbálja igazolni. Míg ma, bár a nemesi kiváltságokat hangzatos jelszavak kíséretében papíron szépen eltöröltük, viselkedésünk minden téren nélkülözi az őszinteséget . . .

Csak hogy a régi időkben a Száva Susannák ritkábbak voltak s a kor szelleméből kifolyólag fel sem tűnt volna, ha a „törvény” utól nem éri őket. Mindazonáltal utólréte.

ból kifolyólag a vármegye összes országgyűlési képviselőit táviratilag kérték föl a tanítóképző intézetnek Székelykereszturra való meghagyása érdekében leendő állásfoglalásról elhatározták, hogy küldöttséget menesztenek Berzeviczy közoktatásügyi miniszterhez. Bedő Albert nyug. államtitkár és országgyűlési képviselő azonnal táviratilag válaszolt s ez alkalommal a következő megnyugtató kijelentést tette: „Képviselőtestületnek Székelykeresztur. A kívánt értelemben eljárók, Székelykeresztur megfosztását megakadályozni — mindig kötelességemnek tartom. Bedő s. k.”

— **A helybeli jótékony nőegylet** e hó 10-én a Budapest-szálló új színterében tartandó jelmezes fillérestélye iránt, melyen a hölgyek és urak közül sokan jelmezen vagy dominóban fognak megjelenni — igen nagy az érdeklődés. Tombolán kívül lesz női ének. Gyönyörű jelmezen énekel egy hölgy, ki eddig is kedvence volt a közönségnek. Lesz modern hangverseny, mit egy kiváló műkedvelő (férfi) fog egy maga eljátszani. E számra már most felhívjuk a közönség figyelmét. Belépti díj ez estére személyenként 1 korona.

— **Az első unit. istentisztelet** — mint bennünket értesítenek — e hó 14-én fogják megtartani Arad városában

— **A népnevelési egyesület közgyűlése.** Az Udvarhelymegyei Általános Népnevelési Egyesület évi rendes közgyűlést e hó 7-én (ma, vasárnap) d. e. 11 órakor az uri kaszinó helyiségében fogja megtartani. A tagoknak határozatképes számban meg nem jelenése esetén, a gyűlést folyó évi február 14-én tartják meg, még pedig a megjelentek számarányára való tekintet nélkül. Az egyesület tagjait e helyen is tisztelettel meghívják Székelyudvarhelyt, 1904. febr. 3. Hlatky Miklós elnök, Nosz Gusztáv, titkár.

— **A polgári önképző** e hó 8-iki (hétfői) fillérestélyén Dr Kovácsy Albert ügyvéd felolvas, Dózsa Sarolta és Lőrincz László szaválnak, Nagy Rózsi cimbalom-szólót és Szabados József monologot ad elő s végül Kónya Janesi hegedül. Az estélyt Tamás Erzsébet, Péter Róza, Jakabovszki József és Burghard Gyula rendezik.

— **Polgármesterünk nyilatkozata.** A következő sorokat vettük: „Székelyudvarhely, 1904. febr. 5. Tisztelt Szerkesztő ur! A „Székely-Udvarhely” f. évi 10-ik számában a kereskedő társulat közgyűléséről közölt tudósítás beküldője a közgyűlésen tett nyilatkozatokat elferdítve s illetve hiányosan közölte s épen azért kénytelen vagyok a tudósítás helyesbítése céljából kijelenteni, hogy a jelzett gyűlésen nem a szövetségi eszme ellen beszéltem, — s ilyen bolondot azt hiszem nem is tételez fel rólam senki — hanem beszéltem csupán a fogyasztási szövetkezetnek Székelyudvarhely városban való jogosulatlanul hirtelvi- ról. A dolog érdemére vonatkozólag hirtelvi-

Ezt a selyem-tolvaj pozsonyi kisasszony esete is fényesen igazolja, amely esetet épen ritkaságánál fogva az akkori népköltészet megemlítette az „ad actá”-tól, mert ki ne tudná még ma is a nótát:

„A kisasszony Pozsonyban, krinolinban
Selymet lopott a boltban, krinolinban,
A kisasszonyt megfogták,
S a tömlőche bédugták!
Recepice ej-haj krinolinban!

Ne bántson engem az ur, krinolinban,
Mert az apám földesur, krinolinban!
Ha az apád földesur,
Selymet lopni ne tanulj!
Recepice ej-haj, krinolinban!

Én ennél a nótánál kifejezőbb költői terméket nem ismerek.

Van ebben egy darab korrajz, van jogérzet, egyenlőség-eszme, divattudósítás, pedagógia, minden! . . .

Akárki csinálta, jól csinálta!

Egy kis Verbőczyvel ér fel ennek a nótának a summája. És bizony, sok tekintetben megsegyelhetjük magunkat mi XX-ik századbeli emberek, ami felfogásunkkal, ez után a nóta után.

Még sokat mondhatnék a mi modern jog- és igazságérzetünkről, de most legyen elég ennyi.

Tanult jogászok, törvénytudósok orvosi asszisztentiaival itélő bírák lemosolyogják ezt az irkafirkát.

Jól tesztek.

Nem is nekik irtam én ezt!

Ezt én olyan magamfajta vasárnapj jogászoknak irtam.

tatkozásba elvből nem bocsátkozom, de az érdeklődőknek elő szóval szívesen megindokolom álláspontomat. Tisztelettel Szakáts Zoltán, polgármester.

— **Lázár József meghalt.** Szomorú hirt kell közölnünk. Lázár József, a székelyudvarhelyi községi elemi iskola igazgató-tanítója, helyettes anyakönyvezető, az udvarhelyvármegyei általános tanító-egylet alelnöke és a járáskör elnöke, valamint a helybeli Kaszinó könyvtárnoka — tegnap reggel 6 órakor meghalt a vármegyei közoktatásban Váratlanul jött halálának híre és mélyen meghatotta közönségünket, mert az elhunyt egyike volt a város legismertebb népszerű alakjainak. Csendes munkásságával, jó modorával és szerénységével bírta a közönség rokonszenvét; mint hivatalnok pontos, szorgalmas volt s egyike ama ritka tanerőknek, akik kiváló érzékkel bírnak a gyermek lélek átértéséhez és vezérléséhez. Mint az udvarhelymegyei tanítók testületi mozgalmának egyik legtevékenyebb és leglelkesebb harcosa, irt hagy maga után ezen a téren is. Halálát sokan fogják gyászolni, mert dacára annak, hogy még csak a férfikor delén halt meg, már egy egész generációt látott felnőni maga mellől, és sokan vannak, kik ma hivatalnokok, iparosok s rá gondolnak Lázár Józsefre, egykori kedvelt tanítójukra az elemi iskolában. Lázár József beteges ember volt s szervezete a látszat dacára is nagyon gyenge. Január hóban meghűtötte magát s akkor a helyi közoktatásba vitték be, ahol orvosai tüdőgyuladást konstatáltak. A betegség egyre súlyosbodott s 5-én este végleg leverte a gyenge férfit. Ezután már csak vergődés volt élete reggel 6 óráig, mikor a halál megváltotta szenvedéseitől. Lázár J. 1860. évben született. Tanítói pályáján szinte két és fél évtizedig működött, mely idő legnagyobb része alatt, mint a ref. kollegium tanítója volt alkalmazva. Temetése f. hó 8-án (hétfőn) d. u. 2 órakor lesz a helyi közoktatásból s az ev. ref. szertartás szerint helyezik örök nyugalomra, a ref. temetőben. Halála híre az elemi iskola épületére, a városházára és az uri Kaszinóra kitűzték a gyászlobogót.

— **Fillérestély.** A február 3-án tartott fillérestély igen szépen sikerült, bár a közönség ez alkalommal nem vett olyan nagy számmal részt, mint rendszeren. Akik azonban jelen voltak, nagyon kedélyesen mulattak és élvezhették azt a minden ízében sikerült programot, melyet a rendezők: Barabás Andrásné, Szabó Andrásné és Bod Emma összeállítottak. — Először Szabó András tanár tartott egy sikerült felolvasást a szerelemről, mely vidám hangulatban tartotta a közönséget. Ezt követte Roediger Melanie és Molnár Mariska zongorán előadott rapszodiája. Brillians előadásukkal valóságos tapsvihart arattak s meg is érdemelték a közönség meleg elismerését, mert tényleg rég nem hallottunk olyan precíz előadást, a zenei interpretációnak ilyen mélységét, mint most ez előadáson. Végül Hettyei Gabriella adott elő egy külön erre az alkalomra irt magán jelenetet. Nem vagyunk felhatalmazva a szerző nevének közlésére s így csak annyit mondhatunk, hogy úgy a szerző, mint az előadó legmelegebb dicséretet érdemelnek.

— **Szegények nyilvántartása.** A szegény-ügy rendezésének tanulmányozása közben tudtuk meg, hogy Székelyudvarhelyen a szegények nyilvántartását nem vezetik. Ez a körülmény okozza a koldusok szertelen elszaporodását is, aminek a közérkölcökre gyakorolt káros befolyását nem is kell külön hangsúlyoznunk. Kassay Gyula városi képviselő eszméjét, hogy a koldusok jellel láttassanak el, keresztülvihetőnek tartjuk. Ezzel utját lehetne vágni a jogosulatlan koldulásnak és a koldusok korcsmázásának is. A képviselőtestület pedig bizonyára nem zárkóznék el a radikális segély elől, még akkor sem, ha a rendezés elkerülhetlenné tenné a szegény-ház építésének immár égető szükségességét is.

— **Vármegyénk gazdasági egyesülete** f. hó 4-én tartott rendkívüli üléséből egy küldöttséget küld Tallián Béla m. kir. földmivelségi miniszterhez. A küldöttség kéri fogja a magyar-erdélyi fajta szarvasmarhának a köztenyésztésben az eddigi mértékben való támogatását, a székelykereszturi tenyészállatkiállítás nagyobb mérvű segélyezését. A küldöttségbe való részvételre felkértek: Daniel Gábor, Ugron János, Bedő Albert, László Mihály, Heltai Ferenc országgyűlési képviselők, Sperker Ferenc, Ugron Zoltán, Orosz Lajos, Somogyi Albert birtokosok.

Gazdasági előadások. Az „Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egyesület” ma (vasárnap) a következő ingyenes előadásokat fogja megtartani vármegyénkben:

12. Nagyalambfalva, február 7.: „Az okszerű gazdálkodásról” *Beke Albert.*
„A ragadós állatbetegségekről” *Zonda József.*

13. Alsósímfalva, február 7-én: „A kül- és belterjes gazdálkodásról” *Szász Ferenc.* Tudni valók az okszerű állattenyésztés köréből *Brüll Adolf.*

Szerkesztői üzenetek.

Érdeklődő. A pör tényleg meg volt indítva 2 K 90 f miatt. A született alperes megragadta az alkalmat, hogy egyszer felperesként is szerepelhessen a bíróság előtt. Zola a Dreyfuss-ügyben nem írta meg olyan lelkesedéssel a híres „Jaccus“-t, mint a skatba tett toll ezt a keresetet. A gyengébbek kedvéért szívesen „constatal“-juk, hogy közvetlen a csódtörvény után becikkelyezett 1881. évi XVIII. t.-c. a Németalfölddel 1880-ban a közönséges büntetések kölcsönös kiadatásáról szóló legkevésbé sem alkalmas holmi újság tiszteletpéldányoknak a tek. kir. járásbíró által leendő kiadatására.

B. A. Karácsonfalva. Ilyen dolgokat nem közölhetünk.

K. S. Ne féljen, a bőriparszövetkezet ügye nem alszik. Egyelőre azért nem tárgyaljuk, mert újabb fordulat nincs, de mihielyt a közérdek kívánja, szóvá tesszük az üzemeket.

Sz. L. M. Az Orsz. Tanítói Nyugdíjintézetbe való felvétele iránti kérvénye bélyegköteles. A kérvényre 1 koronás és a mellékletekre 30-30 filléres bélyeg kell. A kérvényhez csatolandó eredeti példányokban: tanítói oklevele, kinevezési okmánya, szolgálati bizonyítványa és keresztlevele.

Nyilt-tér*

szilárd és folyékony
Sarg-féle Szappan
Glycerin
a bőrt fehérré és gyöngéddé teszi.
Mindenütt kapható.

Sarg-féle Glycerin szappan

ugy felnőtteknél, mint gyermekeknél a leggyöngébb korban a **legkitünőbb tisztító szernek** bizonyult. Ismert tekintélyek, mint dr. Hebra tanár, Schauta, Frühwald, Breus Károly és Gusztáv, Schaudlbauer stb. által a legjobb eredménnyel használják.

* Az e rovatban megjelenő közleményekért semmi felelősséget sem vállal a Szerk.

A legjobb és legolcsóbb

közvetítő az

apróhirdetés!

Aki gyorsan és előnyösen házat, birtokot, üzletet, árut venni vagy eladni akar,
Aki bármiféle állást vagy foglalkozást keres,
Aki lakást, üzletet, birtokot stb. bérbe venni vagy adni kíván,
Aki társat, pénzkölcsönt stb. keres,
Aki szakácsnőt, o szobalányt, mindenest, gyermekleányt keres,
Aki férjhez menni, nősülni, vagy más ismeretséget, vagy levelezni akar,

biztosan és leggyorsabban eléri célját, ha igénybe veszi a

„Szekely-Udvarhely”

Apró hirdetés

rovatát, ahol minden egyszerű nyomású szó csak négy fillér.

BOR Jó és olcsó asztali csemege és gyógyborok literenkint 23 krtól 1 frt 40 krig **Fernengel Gyula** bor nagykereskedésében kaphatók. 5 literen felüli vételnél külön kedvezményes árak.

Kiadó vendéglő. Simó János-féle nagyforgalmu, széleskörből látogatott Kossuth-utcai vendéglő folyó évi április 24-től kiadó. Értekezhetni Walter Vilmos tulajdonossal a „Központi szálló”-ban.

203-904. tkvi. szám.

Árverési hirdetményi kivonat.

A szekelyudvarhelyi kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy az udvarhelymegyei takarékpénztárnak; parajdi Fülöp Izsák ellen a 271 K tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében a parajdi 725. sz. telekjegyzőkönyvben foglalt A + 814|1 és 812|2 hr. sz. 3 K, A + 1099|1 és 1.00 hr. sz. 27 K, A + 2523 hr. sz. 41 K, A + 2524, 2525 hr. sz. 11 K, A + 2263|2, 2264 hr. sz. 14 K, A + 3141|2 hr. sz. 8 K, A + 3153|2 hr. sz. 29 K, A + 3981|1, 3980|3, 3982|2 hr. sz. 84 K, A + 4157|1 hr. sz. 21 K, A + 4526 hr. sz. 6 K, A + 4679 hr. sz. 62 K, A + 5051 hr. sz. 11 K, A + 5257|2 hr. sz. 5 K, A + 5439|2 és 5440 hr. sz. 15 K, A + 4547|2 hr. sz. 21 K, A + 6155|1 hr. sz. 6 K, A + 6325|2 hr. sz. 2 K, a parajdi 1002. sz. telek-jegyzőkönyvben A + 1690 hr. sz. 47 K, A + 3035 hr. sz. 15 K, A + 3333, 3334 hr. sz. 18 K ezennel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az **1904. évi március hó 3-ik napjának délelőtt 9 órákor** Parajd községében tartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fog.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10 százalékát készpénzben,

vagy óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni

A kir. törvényszék, mint tkkönyvi hatóság. Székelyudvarhely, 1904. január 14.

MIHÁLY,
kir. tszéki egyes bíró.

441-903. sz.

Hirdetés.

A szekelyudvarhelyi ev. ref. egyház kebli tanácsa ezennel közhírré teszi, hogy a tulajdonát képező Petőfi-utcában lévő Rákóczy vendéglő; a ref. templom sarkán lévő Rájk-féle bolthelyiség; továbbá a bethlenfalvi határon és a temető kertben levő földjei 1904. évi apr. 24-től kezdve, nyilvános árverésen ki fognak adni.

Az árverezők a kikiáltási ár 10 százalékát az árverés megkezdése előtt bánatpénzképpen kötelesek letenni. Feltételek megtudhatók az ev. ref. egyház lelkész hivatalában.

Az árverés **1904. évi február hó 14-én d. u. 2 órákor** tartatik meg az ev. ref. leányiskola helyiségében.

Kelt Székelyudvarhely, 1904. febr. 4.

Ev. ref. Egyháztanács.

Megrendeléseknél kérjük lapunkra hivatkozni!

Antracén írótenta

legjobb és állandóan friss minőségben gyári áron a „Szekely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Bétegh Pál könyv-, papír-, író- és rajzszerszerművelésében) Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 15. szám alatt kapható! Ezen kitűnő tonta a tollból könnyen sötétkeken folyik, csakhamar megfeketedik és a tollat nem rongja. Rendes írás- és másolóhoz egyformán kiválóan használható! — Ismét-eladóknak rendkívüli kedvezmény. Színes tentákban nagy választék!

Közgyűlési meghívó.

Az udvarhelymegyei takarékpénztár részvénytársaság 1904. február hó 14-én délelőtt 9 órákor Székelyudvarhelyen, hivatalos helyiségében tartja

XXII-ik rendes közgyűlését.

T Á R G Y S O R O Z A T:

1. Az igazgatóság és felügyelő bizottság jelentése a lefolyt üzletévről a mérleg megállapítása és a nyereség felosztására vonatkozó javaslata.
2. Az igazgatóság és felügyelő bizottságnak szabályszerű felmentése iránti határozat.
3. A tisztviselők lakbérének felemelése iránti indítvány és megállapítása azon időpontnak, melytől a gyakornokoknak az ötödéves korpótlékokhoz való igénye kezdődik.
4. Választás.

A közgyűlésre a t. részvénytulajdonosok azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt a gyűlés megnyitásáig lehetőleg a megelőző két napon az intézet pénztáránál letenni s magukat igazoló jeggyel ellátni sziveskedjenek.

Szekelyudvarhely, 1904. január 13.

Az igazgatóság.

